

Plasztikus képek, színes plasztikák

Beszélgetés Bohus Zoltán üvegművésszel, szobrásszal

Bohus Zoltán Kossuth-díjas szobrász és üvegművész, a Nemzet Művésze, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. 1941-ben Endrődön született. 1961-ben kezdte tanulmányait a Magyar Iparművészeti Főiskolán díszítőfestő szakon, 1966-ban diplomázott. 1966-tól a Magyar Iparművészeti Főiskola tanársegéde, 1978-tól tanára. Jelentős szerepet vállalt a Főiskola – ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem – üveg szakának és szilikát tanszékének megalapításában, fejlesztésében. 2010-ben nyugdíjba vonult, de azóta is folyamatosan alkot: idén ősszel állították fel, Farkas Ádám Kossuth-díjas szobrászművésszel közösen tervezett, nagyszabású köztéri plasztikáját a Nagyvárad téren.

– *Hogyan vezetett az útja a díszítő festő diplomától a szobrászattig? Annak idején a díszítő festészet mellé választaniuk kellett a hallgatóknak egy mellékszakot is, és Ön az üveget vette fel. A diplomamunkáját ugyanakkor rézlemezről készítette. Mi befolyásolta az anyagválasztásban, és milyen technikával dolgozott?*

– Békéscsabáról indultam, ahol a város büszkesége Munkácsy Mihály. Neve, súlya olyan erős volt, hogy a festészet mellett más műfaj szóba sem jöhetett. Így 1961-ben az Iparművészeti Főiskola díszítő festő szakára kerültem. A díszítő festő és a díszítő szobrász (mural painting, sculpture) eredetileg gyűjtőszakok voltak más országokban is. (Így pl. Vida Zsuzsa Prágában tanulta az üvegtervezést, de festő diplomával tért haza, Balázs Ernő Párizsban a mozaik szakmát tanulta ugyanígy.) A fent említett elnevezések élnek tovább a „két-dimenziós design” és a „háromdimenziós design” elnevezésekben angol területen.

A mi tizenkét fős festő osztályunkban az első két év rajzi-festészeti alaptanulmányokkal telt, de harmadévtől négy rajzfilmes, három festő-restaurátor, három üve-

ges, egy-egy díszlet- és jelmeztervező képezte magát megfelelő irányban, mégis egységes csapat voltunk.

A diplomafeladatom az akkor épülő krematórium (építész: Pom-sár János) egyik kapujának megtervezése volt, tűzzománc technikával. Az én erőfeszitésem során lett belőle 250 cm-es domborított-hegesztett vörösréz Életfa. Z. Gács professzor elfogadta festő diplomamunkának. Én pedig elgondolkoztam azon, hogyha nincs Munkácsy, talán nem a festő szakra kellett volna jelentkeznem, és egész más utat jártam volna be.

– *Ezután az Egyetemen (akkor még Iparművészeti Főiskolán) maradt tanársegédként. Mit tanított? Meg tudta kezdeni mellette önálló művészeti tevékenységét is?*

– 1966-ban diplomáztam, de az üveg szak már 1965-ben létrejött. Helye volt, de műhelye, szakmai háttere nem. Ezt kellett megvalósítanom először: csiszológépeket beszerezni, üveghajlító, üveggyasztó kemencéket építtetni, és így tovább. Valamint megtanulni a hiányzó szakmai alapismereteket. Ugyanakkor párhuzamosan csináltam és kiállítottam krómacél és tűzzománc kisplasztikákat. Első

üvegplasztikámat *Aggódás* címen 1970-ben állítottam ki a Stúdiókiállításon. Kicsit előrelépve az időben: 1974-ben csináltam azt a körülbelül 3 × 3 méteres krómacél domborművet, ami az Andrássy-Nagymező utca sarkán áll. 1976-ban Csiky Tiborral együtt csináltuk (pont negyven éve) a Szervita téren lévő telefonközpont homlokzatára azt a 400 × 250 cm-es krómacél domborművet, ami azóta is ott látható. Ezekhez 1:5 léptékű modellek készültek azonos anyagból, természetesen.

– *Optikai üvegtömböt annak idején nem lehetett Magyarországon kapni, ezért síküvegből ragasztott tömböt. Így alakultak ki a jellegzetes üvegplasztikái, melyeknek réteges mintázatuk, belső játékaik – olykor belső tereket is kialakít bennük – egyéni stílusává váltak. Mondhatjuk, hogy ez a szükség hozta meg áttörő szakmai sikereit?*

– A szükség hozta: hogyha nincs optikai üvegtömb, hozzunk létre hasonlót. Több kísérlet után elkezdtem megcsiszolni az addig rusztikusan hagyott felületű síküvegből ragasztott üvegtömböket. 1979-ben az amerikai Corning Üvegmúzeumban világméretű kiállítást rendeztek, amit aztán több

országban is vándoroltattak. Megpróbáltunk részt venni, az esélytelenek nyugalmával. Végül a *Térspirál II.* című szobrom bekerült a kiemelt tíz legjobb darab közé, sőt, a kiállítás egyik plakátján is ez szerepelt. Ez volt a vízválasztó. Kezdetét vette egy olyan meghívás-sorozat, amiről álmodni sem mertem, így lassan a fémekre alig maradt időm.

Gyors felsorolás: 1980-ban Düsseldorfba hívtak meg egy nagy csoportos üvegiállításra, 1981-ben a kasseli *Glaskunst '81* második díját is elnyertem – mindenütt a lapokból ragasztott, csiszolt üvegmunkáimmal szerepeltem. Továbbmenve: 1983-ban Essener Glasgalerie; 1984, Rob van den Doel Galerie, Hága; Coleridge Gallery, London; 1985, Heller Gallery, New York. Ezekben a programokban már feleségem, Lugossy Mária volt kiállítótársam, de hogy folytassam a sort: Párizs, Detroit, Tokyo, Madrid, Hamburg, Luzern, és a többi. Nagyon kemény és sűrű évek voltak ezek. Közben megszületett három gyermekünk, felépítettük családi házunkat, és több kurzust vezetünk külföldön.

– *A '70-es évek legjellegzetesebb kifejezőmódjának, az újkonstruktivista-minimál szobrászatnak kiemelkedő képviselője volt Csiky Tiborral együtt. (Csuklópont, 1975; Hengerek, 1975). Művészetében a '80-as évek elejétől az acélt fokozatosan felváltja az üveg, ez a bizonyos hidegen megmunkált, ragasztott, csiszolt síküveg tömb. Abban az időszakban, amikor inkább krómaccéllal dolgozott, és ilyen köztéri szobrokat állított, foglalkozott az üveggel is?*

– Az élet diktálta a tempót és a feladatokat.

Krómacél dombormű, 1976, Csiky Tiborral közös megbízás

– *Üvegszobrokat köztérre is készített. Ilyen az Állatorvosi Egyetem bejárata mellett felállított Sejt című üveglasztikája, majd a Hámosi Béla építésszel együtt tervezett acél-üveg szökőkútja a kisföldalatti Mexikói úti végállomásánál. Hogyan bírja ez az anyag az időjárási és mechanikai behatásokat?*

– Az Állatorvosi Egyetem kertjébe készült *Sejt* c. lasztikám (1978) pár év múlva egy szakszerűtlen áthelyezési kísérlet áldozata lett, darabjaira tört, kijavítani nem lehetett. A Mexikói úti szökőkutat (1979) csövesek szerelték szét, és ami megmaradt belőle, azt mentőakcióként mi bontottuk el. Az oda

készült üveghasábok ma is ott vannak, úgy tűnik, a vandalizmus szab határt a létüknek...

– *Geometrikus üveglasztikáit előre megszerkeszti rajzokon. Mennyire fontos ez a tervezési fázis? Hagy a csiszolási fázisra még változtatási lehetőséget?*

– Az üveglasztikákhoz nagyon pontos tervrajzokat csinálok (néha többet is), hogy minél kevesebbet kelljen lecsiszolni, mert lusta ember vagyok. Az üveglapokból való építkezés ad egy olyan lehetőséget, hogy a később bezárt síkfelületeken létrehozassak összefüggő formákat, ami üvegtömbök esetében lehetetlen. Utólag jöttem rá, hogy az így létrejött formák na-

gyon hasonlítanak a Computer Tomográf (CT) világra, holott ezt még akkor senki sem ismerte. Emiatt az optikai üvegtömbök után nincs bennem semmi hiányérzet.

– Nagy szerepe van a magyarországi üvegművészet fejlődésében, a hazai művészek nemzetközi kiállításokon való megjelenésében. Részt vett nemzetközi kiállításokon, és díjakat is nyert. Hol fogadták a legszívesebben, kikkel tudott igazán jó kapcsolatot kialakítani?

– A Studióüveg mozgalom Amerikában született, máig ott a legnépszerűbb, és az üveggyűjtők mindenütt vásárolnak. Feleségemmel huszonnyolc évig állítottunk ki a Habatat Galleries évente körülbelül száz művészt bemutató szemléin Detroitban, és úgy tíz évig a közel negyven művészt bemutató dél-franciaországi Biot-ban. Kurzusokat tartottunk Franciaországban, Spanyolországban, Amerikában és Írországban, ami szintén mutat valamit, és az is, hogy egyre több magyar művészt láthatunk hasonló tárlatokon.

– Hazai és külföldi kiállításokon továbbra is rendszeresen részt vesz, egyénileg és csoportosokon is. Díjak, ösztöndíjak, számos közéleti munkája, megjelent tanulmányai, valamint több évtizedes egyetemi tanári gyakorlata után most min dolgozik, mik a tervei?

– Összeszámoltam, körülbelül kétszáz csoportos kiállításra vetünk részt, ezek fele külföldön volt. Most a Magyar Művészeti Akadémia megrendelésére készül egy ötvenperces portréfilm és egy könyv is a MAOE sorozatában. Pár éve elgondolkodtam, hogy negyven éve abbahagytam a festészetet, nem kéne-e újra megpróbálni? Aztán úgy láttam, a szobraimban időnként képszerű elemek is megjelennek, egy kép pedig nem csak ecsettel hozható létre. Azóta több olyan munkát csináltam, amelyekben nagyobb hangsúlyt használtam és használok színeket. A posztamensekbe LED-fényeket építetek be, hogy olyan képek jöjjenek létre, amilyeneket szeretnék, így ezek a munkák plasztikus kép-

nek vagy színes plasztikának is tekinthetők.

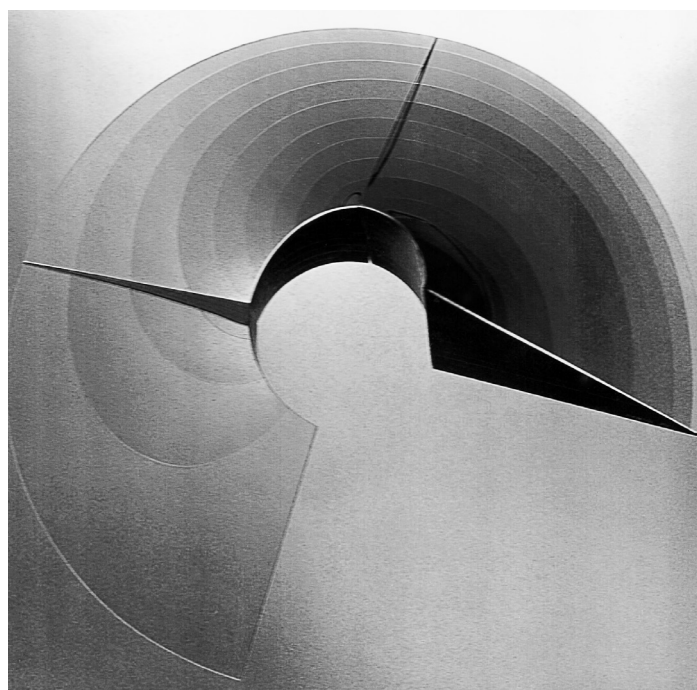
– Idén szeptemberben készült el új közéleti plasztikájával, erről mesélne kicsit?

– A Nagyváradi téren a Közszerzői Egyetem új Campusára Farkas Ádám Kossuth-díjas szobrászművésszel közösen terveztük a gránitból készült emlékművet, amelynek két oszlopa közt függőlegesen egy sor LED-fény ad újszerű hatást esténként.

– Több közös, valamely művész kollégájával megvalósított nagyszabású munkáját és határozott, karakteres művészi világát ismerve, hogyan zajlik az egyenrangú féllal, társszerzővel való munka?

– Majdnem két évig számtalan megbeszélést folytattunk az egyetem vezetőivel, az építészekkel és a kerttervezőkkel. Bár az eredeti szobrászi elképzelésünk alapján véve megmaradt, mégis rengeteg finomítás, különböző szempontok figyelembe vételének eredménye a kész munka.

Oláh Katalin

Térspirál II, 1978